

UTILIZAREA ȘI PROMOVAREA RESURSELOR ȘTIINȚIFICE CU ACCES DESCHIS LA BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ „ALEXANDRU DONICI”, ORHEI

**Lucia BREHOI,
Victoria AGATIEV,
Biblioteca Publică Raională
„Alexandru Donici”, Orhei**

Rezumat: *Articolul reliefează importanța resurselor informaționale în acces deschis pentru biblioteca publică teritorială, accentuând experiența Bibliotecii Raionale „Alexandru Donici”, Orhei. Autorul prezintă exemple concrete de utilizare a repozitoriilor instituționale, altor baze de date, în scopul satisfacerii necesităților informaționale ale utilizatorilor.*

Cuvinte-cheie: *acces deschis, repozitoriu, baze de date.*

Abstract: *The article highlights the importance of open access information resources for the territorial public library, emphasizing the experience of the “Alexandru Donici” District Library, Orhei. The author presents concrete examples of the use of institutional repositories, other databases, in order to meet the information needs of users.*

Keywords: *open access, repository, databases.*

Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” Orhei oferă acces nelimitat la resursele informaționale pe care le deține. Întrucât Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” Orhei, face parte din categoria bibliotecilor publice teritoriale, își formează colecțiile din literatură artistică, publicații de referință și documente de popularizare a științei din toate domeniile.

Achiziția de publicații științifice nu intră în prioritățile bibliotecilor publice, deși biblioteca din Orhei posedă colecții valoroase de documente științifice, mai ales din domeniul istoriei și medicinei. Majoritatea acestor documente provin din donații, multe dintre ele fiind aduse de la Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț, care dezvoltăm un parteneriat frumos încă din anul 1992. Datorită acestor publicații reușim să găsim răspunsuri la cerințele de

informare ale utilizatorilor noștri.

Până acum doi ani, atunci când ni se solicitau informații specifice și/sau noi pentru cercetări complexe (de exemplu: teze de licență /master), redirectionăm utilizatorii noștri către bibliotecile științifice și către Biblioteca Națională a Republicii Moldova sau apelăm la împrumutul interbibliotecar.

Cu toate că auzisem de mai multe ori despre resursele științifice în acces deschis, consideram că acestea reprezintă un domeniu de interes pentru colegii din bibliotecile științifice. Mi-am schimbat părerea în primăvara anului 2019, când am urmat Cursul de Formare Profesională Continuă din cadrul Universității de Stat din Moldova. Printre alți profesori era și doamna Nelly Țurcan, profesor universitar, doctor habilitat. În cadrul sesiunilor de formare, dumneaei a reușit să ne convingă că este

obligatoriu pentru un bibliotecar modern, indiferent de tipul bibliotecii în care activează, să cunoască și să promoveze resursele științifice și educaționale cu acces deschis.

La câteva zile după absolvirea aceluia curs, a venit la bibliotecă un utilizator fidel, care spera să găsească la noi informații proaspete despre un subiect îngust de cercetare din domeniul ecologiei. Întrucât subiectul a fost mult prea specific și informațiile solicitate trebuiau să fie publicate în ultimii 5 ani, ne-am amintit de resursele în acces deschis. I-am propus acelui utilizator să căutăm informații „pe internet”, răspunsul pe care l-am auzit a fost: „Deja am căutat pe Google și nu este nimic”. Am deschis prezentarea doamnei Țurcan și am accesat pe rând fiecare platformă. Utilizatorul nostru a fost încântat de volumul informațiilor obținute, astfel încât, peste o perioadă să revină și să ne spună că profesorul a fost uimit de calitatea lucrării sale. De atunci, sporadic am mai oferit utilizatorilor noștri informații științifice cu acces deschis.

În timpul pandemiei primeam solicitări pe facebook și pe poșta electronică. Era perioada în care studenții și masteranzii își conturează tezele. Obişnuiam să scanăm documente sau părți din acestea (cu respectarea dreptului de autor) și să le expediem.

O provocare pentru noi au fost cele două săptămâni în care biblioteca era închisă pentru carantină. Solicitățile continuau să vină, dar conform restricțiilor impuse nu aveam voie să intrăm în bibliotecă. Situația creată ne-a determinat să apelăm la resursele cu acces deschis. Impactul a fost unul puternic. Numărul solicitărilor creștea zilnic, la fel și nivelul de satisfacere al utilizatorilor noștri.

În acea perioadă am studiat mai multe articole ale specialiștilor din domeniul biblioteconomiei, astfel încât să găsim platforme în acces deschis din diferite domenii.

Chiar și după ce am re(deschis) ușile bibliotecii și aveam acces la colecțiile noastre, pentru informații științifice actualizate apelam la resursele cu acces deschis. Inițial o singură persoană căuta răspunsuri on-line la solicitările mai sofisticate. Odată cu

creșterea numărului de solicitări, era dificil ca acest lucru să fie realizat de un singur bibliotecar. Acel moment a scos în evidență necesitatea instruirii tuturor colegilor, în special a celor care au contact direct cu publicul.

Acum toți colegii de la Biblioteca Publică Raională „Alexandru Donici” știu ce este „știința deschisă”, avantajele ei și cum putem utiliza resursele deschise în bibliotecă.

Vă prezentăm mai jos un exemplu în care am apelat la resursele cu acces deschis pentru a răspunde unei cerințe on-line, venită de la un orheian, student la o instituție cu profil agrar din România. Subiectul de cercetare era „Tehnologii noi de cultivare a ardeiului dulce *capsicum annuum*”

- Întrucât era un subiect din domeniul agriculturii, mai întâi am căutat după cuvintele cheie „capsicum annuum” în repozitoriul Universității Agrare din Moldova - <http://dspace.uasm.md/> . Căutarea a dat 8 rezultate, adică 8 articole la acest subiect, ceea ce a fost util, dar insuficient pentru utilizatorul nostru.

- Apoi am căutat pe Instrumentul Bibliometric Național <https://ibn.idsi.md/> și pe <https://stiu.md/> . Nici aceste rezultate nu au fost suficiente.

Atunci l-am întrebat pe utilizatorul nostru ce limbi cunoaște. Ne-a răspuns că rusa și engleza, dar rusa mai bine.

- Dacă avem nevoie de informații științifice în limba rusă, de cele mai multe ori apelăm la biblioteca electronică a Bibliotecii de Stat a Rusiei <https://www.rsl.ru/> . Dacă introducem cuvintele-cheie în căsuța de căutare a site-ului, obținem aproape 1000 de rezultate, însă trebuie să ținem cont de faptul că nu toate sunt cu acces deschis (adică disponibile gratuit și pentru non-utilizatorii bibliotecii) și nu toate corespund cerinței noastre, adică unele dintre ele nu sunt în rusă, iar altele sunt mai vechi de 5 ani (așa cum era specificat în cerința utilizatorului). În acest caz bifăm căsuța „Открытый доступ” (acces deschis) și filtrăm din colonița din stânga după limbă, anul publicării, domeniul publicării (biologie, științe agrare, alimentație publică etc.).

- O altă platformă la care apelăm des este

Biblioteca Științifică Electronică CyberLeninka (Научная электронная библиотека «КиберЛенинка») <https://cyberleninka.ru/>. Toate documentele de aici sunt în acces deschis și de fiecare dată rezultatele sunt bogate, însă pentru precizie aplicăm aceleași filtre.

De această dată am oferit utilizatorului nostru peste 280 de documente științifice noi și care corespund exact subiectului lui de cercetare.

Avem cerințe unde utilizatorii preferă documente în engleză, atunci utilizăm DOAB (Directorul cărților cu acces deschis) <https://www.doabooks.org/>, DOAJ (Directorul revistelor cu acces deschis) <https://doaj.org/> sau ROAR (Registru Repozitoriilor cu acces deschis) <http://roar.eprints.org/>.

Uneori apelăm la platformele de căutare prin toate sursele cu acces deschis, cum ar fi ZENODO <https://zenodo.org/> și <https://www.researchgate.net/>.

Rezultate foarte bune în diferite limbi putem obține atunci când utilizăm motorul de căutare <https://base-search.net/>, motor operat de Biblioteca Universitară din Bielefeld (Bielefeld University Library).

Oferim link-uri cu toate rezultatele căutărilor, totuși, de fiecare dată și pentru fie-

care platformă, obligatoriu, instruiți utilizatorii, astfel încât să poată să citească documentele sau să le descarce și să le citeze corect în lucrările lor.

Sursele cu informații științifice disponibile în acces deschis sunt mult mai multe. Noi, bibliotecarii din bibliotecile publice, le căutăm continuu și le explorăm, astfel încât să reușim să răspundem la un nivel profesionist, rapid și exhaustiv la cerințe, chiar dacă e vorba de domenii înguste de cercetare.

Avantajele utilizării resurselor cu acces deschis sunt evidente:

- deși suntem o bibliotecă publică, reușim să oferim membrilor comunității acces la informații științifice noi, de calitate, referitoare la domenii înguste de cercetare;
- oferim un volum mare de informații într-un timp scurt;
- nu implică costuri suplimentare;
- utilizatorii pot fi deserviți și de la distanță;
- crește imaginea bibliotecii și a bibliotecarului, întrucât „reușim să găsim informații on-line chiar și atunci când Google dă eroare”;
- contribuim la sporirea vizibilității științifice ale savanților;
- ghidăm utilizatorii privind utilizarea bazelor de date cu acces deschis.

Referințe bibliografice:

1. STAYER, Mihaela. Repozitoriile instituționale – componentă esențială în sistemul de comunicare științifică. In: Magazin bibliologic. 2018 nr.1-2, p. 104-112. ISSN 1857-1476.
2. STAYER, Mihaela. Surse electronice de informare utilizate în formarea culturii informației utilizatorului [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/4299/Stayer_M_surse_electronice.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. STRATAN, Elena. Lucrările conferinței „Impactul accesului deschis la informație asupra calității rezultatelor cercetării științifice” la Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, 23 octombrie, 2012 [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2857/1/Stratan_Elena_lucrurile_conferintei.pdf.
4. ȚURCAN, Nelly. Accesul deschis pentru facilitarea cercetării și informării pe timp de criză: [comunicare în cadrul mesei rotunde online „Accesul Deschis – construirea echității structurale și a incluziunii” parte din Săptămâna Internațională a Accesului Deschis, ASEM, 21 octombrie 2020]. Chișinău, 2020. 23 slide. Prezentare PowerPoint.
5. ȚURCAN, Nelly. Accesul la informație (conținut) și licențe deschise. Lecție publică online în cadrul Zilelor Științei, BNRM, 6 noiembrie, 2020. Chișinău, 2020. 72 slide. Prezentare PowerPoint.
6. ȚURCAN, Nelly. Situația privind știința deschisă în Republica Moldova [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1103/%c8%9aurcan_Acces_Deschis.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. URSACHI, Lenuța. Surse de informare utilizate în activitatea de cercetare. [on-line]. [citată 7.05.2021]. Disponibil: <http://www.slideshare.net/lursachi/surse-de-informare-utilizate-n-activitateade-cercetare>